

Veileder: Sykdom hos bonden

Veilederen er utarbeidet av Norges Bondelag. Formålet med veilederen er å gi en enkel oversikt over hvilke ytelser bonden har rett på ved sykdom.

Ved kortvarig sykdom (inntil 52 uker) kan du ha rett på sykepenger etter folketrygdloven.

Reglene om sykepenger finner du i Folketrygdloven av 28.02.1997 nr. 19 med tilhørende rundskriv. Informasjon om ytelsen, samt søknadsskjemaer, finner man på NAV sin hjemmeside: www.nav.no. Ved langvarig sykdom kan du ha rett på arbeidsavklaringspenger og uføretrygd (disse ytelsene vil ikke bli behandlet i denne veilederen).

Sykemeldt bonde kan ha rett på avløsertilskudd etter «Forskrift om tilskot til avløsning ved sykdom og fødsel mv» som skal dekke dokumenterte kostnader til avløser. Ytelsen forvaltes av Landbruksdirektoratet og man finner mer informasjon på www.landbruksdirektoratet.no. Det man mottar fra NAV kommer til fratrukk ved avløsertilskudd.

Sykepenger

Når har jeg rett på sykepenger?

For å ha rett på sykepenger må følgende vilkårene være oppfylt:

- Du må være medlem i folketrygden, det vil si at du må være bosatt eller arbeide i Norge.
- Årsaken til at du ikke kan jobbe må klart skyldes sykdom eller skade.
- Det er krav om legeerklæring (unntak egenmeldingsdager i ansettelsesforhold).
- Du må ha inntektstap i sykemeldingsperioden.
- Inntekten før du blir sykemeldt er utgangspunktet for beregning av sykepengegrunnlaget. Inntekten din må utgjøre minst 1/2 grunnbeløpet (G), evt. 2 G dersom du er mellom 67-70 år.
- Du må ha vært i arbeid de siste 4 ukene umiddelbart før arbeidsuførheten, eventuelt mottatt foreldrepenger, svangerskapspenger, eller visse andre ytelser fra NAV.
- Du må være under 70 år. Er du mellom 67-70 år er det noen særlige regler.

G = grunnbeløpet i folketrygden og justeres årlig. 1 G tilsvarer kr 96 883 i 2018

Du kan maksimalt motta sykepenger i 52 uker (også ved gradert sykemelding). Om du har vært sykemeldt i 52 uker, må du være tilbake i arbeid i minst 26 uker for å opparbeide deg rett på sykepenger på ny. Er du mellom 67-70 år kan du maksimalt motta sykepenger i 60 dager.

Det er som hovedregel plikt å forsøke arbeidsrettet tiltak innen 8 uker ut i sykemeldingsperioden, med mindre det foreligger tungtveiende medisinske hensyn. Selvstendige næringsdrivende følges opp av NAV under sykemeldingsperioden via vi digital aktivitetsplan på www.nav.no. Ved kortvarig sykdom

knyttes aktivitetsplikten opp mot nåværende yrke. Ved langvarig sykemelding vil du også bli vurdert opp mot andre yrker.

Hvor mye får jeg i sykepenger?

Hvor mye du vil få utbetalt i sykepenger avhenger av sykepengegrunnlaget ditt. Beregningen av sykepengegrunnlaget og hvor mye du får utbetalt avhenger av om du er arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende, frilanser eller har kombinerte inntekter på sykemeldingstidspunktet.

Sykepengegrunnlaget for selvstendig næringsdrivende beregnes i utgangspunktet på bakgrunn av gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt de tre siste årene (se nedenfor under overskriften «Sykepengegrunnlaget til heltidsbonden»).

I utgangspunktet utgjør sykepengene 75 % av sykepengegrunnlaget fra 17. sykefraværsdag for selvstendig næringsdrivende. Visse yrkesgrupper, derunder bønder, er omfattet av kollektiv forsikringsavtale som dekker mer av inntektstapet. Bonden som er dekket av den kollektive forsikringen for jordbruker får dekket 100 % av sykepengegrunnlaget fra 17. sykefraværsdag (se nedenfor «Om forsikring jordbruker»). Selvstendig næringsdrivende og frilansere har også mulighet til å tegne frivillig forsikring gjennom NAV. Det er ulike forsikringsalternativer, og man søker NAV om forsikringen.

Det er et øvre tak på 6 ganger grunnbeløpet (G). Inntekt som overstiger dette vil man aldri få dekket av NAV.

Er du ansatt eller frilanser gjelder andre regler:

- *Arbeidstaker* får 100 % av sykepengegrunnlaget fra 1. sykefraværsdag.
- *Frilanser* får 100 % av sykepengegrunnlaget fra 17. sykefraværsdag.

Om forsikringen for jordbruker

Den kollektive forsikringen for jordbruker gir bonden rett til å få dekket 100 % av sykepengegrunnlaget fra 17. sykefraværsdag (istedenfor 75 %). Forsikringen er kollektivt fremforhandlet gjennom jordbruksavtalen. Bonden trenger ikke aktivt å tegne denne forsikringen for å være dekket. I søknad om sykepenger krysser man av for at man er jord- og/eller skogbruker, og vedlegger dokumentasjon fra skatteetaten (eks. dokumentasjon på at man mottar jordbruksfradrag).

Vilkårene for å være omfattet av forsikringen er at man i foregående kalenderår har hatt eller for neste år kan påvise:

- minimum næringsinntekt fra jord- og skogbruk på kr. 8000, og
- næringsinntekten fra jord- og skogbruksforetaket utgjøre minimum 20 % av din samlede inntekt.

Deltidsbonden er også omfattet av forsikringsordningen, så fremt vedkommende sin næringsinntekt fra jord- og skogbruk utgjør minimum 20 % av samlet inntekt.

Bonden som er omfattet av den kollektive forsikringen for jordbruker kan også tegne frivillig forsikring som gir 100 % dekning av sykepengegrunnlaget fra 1. sykefraværsdag. Det søkes om tilleggsforsikring elektronisk på www.nav.no - skjema 08-36.05 «Søknad fra selvstendig næringsdrivende/frilanser om opptak/ending i forsikring for tillegg i sykepenger». Forsikringen gjelder fra den dag NAV mottar søknaden, forutsatt at søknaden blir innvilget.

Sykepengegrunnet til heltidsbonden

Hovedregelen: Sykepengegrunnet til selvstendige næringsdrivende tilsvarer gjennomsnittet av den pensjonsgivende inntekten for de 3 siste årene du har fått skatteoppgjør for.

Det er din *pensjonsgivende inntekt* som ligger til grunn for ytelsen, dvs. personinntekten.

Har du høy næringsinntekt kan du ha lav pensjonsgivende inntekt om du har store fradrag, eks. hvis du har foretatt store investeringer på gården (jordbruksfradraget påvirker ikke den pensjonsgivende inntekten).

Kapitalinntekt (f.eks. fra utleie av melkekvote, forpaktning o.l.) inngår ikke i den pensjonsgivende inntekten og påvirker derfor ikke hva du får utbetalt i sykepenger.

Unntak: Ved varig endring i arbeidssituasjonen eller virksomheten i 3 årsperiode skal sykepengegrunnet fastsettes ved skjønn.

Skjønnsfastsettelse kan være aktuelt for nyoppstartede bønder, ved ny fordeling av inntekt mellom ektefeller som driver virksomhet sammen, og ved store endringer i gårdsdrifta, for eksempel ved større investeringer. Dårlig kornavling noen år, eller svingende priser, kan på den annen side ikke anses å være en varig endring av arbeidssituasjonen eller virksomheten.

I inntektskjema for selvstendig næringsdrivende (NAV 08-35.01) krysses det av for om det har skjedd en varig endring av arbeidssituasjon eller virksomheten de siste fire årene. Ved fastsettelse av sykepengegrunnet ved skjønn vil NAV bl.a. vektlegge:

- Oversikt over innbetalt forskuddsskatt. For nye næringsdrivende vil det derfor være viktig at man innbetaler forskuddsskatt.
- Ligning som enda ikke er utlagt.
- Oppgave fra regnskapsfører/revisor med opplysninger om pensjonsgivende årsinntekt.
- Budsjett for innebærende år/neste år for nystartet virksomhet.

For nyoppstartede bønder kan det også være relevant å se på tidligere eiers netto næringsinntekt fra gården. Budsjetter/statistikker over tilsvarende produksjon i nærmiljøet vil til en viss grad kunne vektlegges.

Sykepengegrunnet til deltidsbonden

Dersom du har inntekt som arbeidstaker ved siden av næringsinntekt fra gården, fastsette sykepengegrunnet etter reglene som gjelder ved kombinerte inntekter.

Arbeidsinntekten skilles ut og ligger «i bunnen» for sykepengene. Arbeidsinntekten kompenseres fullt ut (100 % fra 1. sykefraværsdag) opp til maksimal 6 ganger grunnbeløpet (G).

Sykepengegrunnet for arbeidsinntekten fastsettes som hovedregel ut fra arbeidsinntekten de siste 3 kalendermånedene før du ble syk.

Ved lavere arbeidsinntekt enn 6 ganger grunnbeløpet (G), dekkes næringsinntektsdelen opp til samlet 6 G. For bønder som er dekket av den kollektive forsikringen for jordbruker kompenseres

næringsinntekten med 100 % fra 17. sykefraværsdag (husk at inntekten fra skog- og jordbruk i så fall må utgjøre minst 20 % av din samlede inntekt).

Sykepenger til selvstendig næringsdrivende som også har frilanserinntekter (eks. godtgjørelse fra styreverv, godtgjørelse for beredskaps-/fosterhjem) fastsettes etter reglene som gjelder for selvstendig næringsdrivende (se ovenfor «Sykepengegrunnlaget heltidsbonden»).

Delvis sykemeldt

Er du delvis sykemeldt, skal sykepengene graderes. Sykemelding kan graderes fra 20 % til 100%. Det vil vanligvis ikke godtas uføregrad på under 50 % for selvstendig næringsdrivende.

Fastsettelse av uføregrad kan være utfordrende for bønder med svingende arbeidstider og arbeidsinntekter gjennom året. Ved fastsettelsen skal det tas hensyn til både reduksjon av arbeidstid og arbeidsinntekt.

Har du inntekt som overstiger 6 G, skal graderingen beregnes ut fra *hele* inntekten din. Eks. ved årslønn på kr. 600 000, der du etter sykdom får inntekten redusert til kr 300 000, er inntektstapet 50 %. Den sykemeldte vil dermed få utbetalt 50 % av 6 G.

Det er ikke noe forbud mot å jobbe selv om du er 100 % sykemeldt, men du plikter i så fall å opplyse om dette til NAV i søknaden om sykepenger. Du oppgir antall timer du har arbeidet, og dette vil føre til reduksjon av sykepengene.

Næringsinntekt under sykemeldingsperioden

Fortsetter du å motta næringsinntekt under sykemeldingsperioden skal sykepengene reduseres. I søknad om sykepenger skal du derfor opplyse om forventet næringsinntekt.

Får du høyere næringsinntekt enn opplyst NAV, kan NAV kreve tilbake for mye utbetalte sykepenger. Kapitalinntekt (eks. utleieinntekter) under sykemeldingsperioden får ingen påvirkning på sykepengene.

Noen inntekter du mottar under sykemeldingsperioden kan f.eks. stamme fra tidligere utført arbeid. Eksempler på dette er produksjonstilskudd, korn levert etter nyttår, eller slakteoppgjør for slakt som er produsert i perioden før man ble sykemeldt. For næringsdrivende må NAV se inntektstap over en lengre periode, og dersom NAV skulle stille spørsmål ved ditt inntektstap, vil det være viktig at du kan dokumentere opptjeningstiden for inntektene, i sykemeldingsperioden.

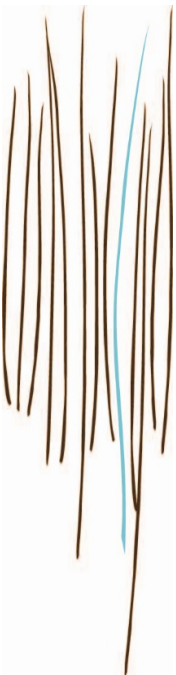
Søknad om sykepenger

Det kan søkes om sykepenger elektronisk på www.nav.no. Søknaden sendes etter at sykemeldingsperioden er over. For sykemelding over 31 dager, deles sykemeldingsperioden automatisk opp, og man kan levere sykemelding tidligere.

Er det innsendt digital sykemelding gir NAV melding når søknaden er klar til å fylles ut, med lenke til den digitale søknaden. Inntektsopplysningsskjema (NAV 08-35.01) må også sendes inn.

Bistand fra regnskapsfører

Det kan anbefales at du tar kontakt med regnskapsføreren om du skulle bli sykemeldt. Regnskapsføreren kan ofte bistå deg med å fremskaffe relevant dokumentasjon til søknaden. I

inntektsopplysningskjemaet som sendes i begynnelsen av sykefraværsperioden, kan du krysse av for at NAV gis fullmakt til å innhente informasjon direkte fra regnskapsfører.

Det bør også i samråd med regnskapsfører vurdere om inntekt du eventuelt mottar under sykemeldingsperioden er næringsinntekt eller kapitalinntekt, samt hvordan inntektene skal tidfestes.

Før man er syk er det å anbefale at man sammen med regnskapsfører har sett på hva man har av pensjongivende inntekt, og vurdere om man evt skal tegne frivillig tilleggsforsikring for jordbruker.

Avløsertilskudd

Når har jeg rett på avløsertilskudd?

Bonde som er sykemeldt fra jordbruks- eller gartnerdriften i foretaket kan også ha rett til avløsertilskudd som skal dekke dokumenterte kostnader til avløser i sykdomsperioden. Avløsertilskudd kan også være aktuelt ved omsorgspermisjon for mindreårige barn, dødsfall hos bonden, og fødsel.

For å motta avløsertilskudd ved sykemelding må følgende vilkår være oppfylt:

- Du må være under 70 år.
- Er du deltaker i foretak registret som ANS/DA eller ektefelle av innehaver av ENK er det krav om at du har minimum *gjennomsnittlig* næringsinntekt på ½ G fra foretaket for de to siste inntektsårene. Er du innehaver av ENK er det kun krav om at du har hatt næringsinntekt fra foretaket i denne perioden. Er du ny nyoppstartet bonde og enda ikke fått skatteoppgjør for de to første årene etter oppstart, kreves det at du kan vise til at foretaket er egnet til å gå med overskudd over tid.
- Foretaket må være registrert i Enhetsregisteret og drive vanlig jordbruksproduksjon av en viss størrelse.
- Avløseren må være over 15 år og kan ikke være ektefelle eller samboer med en som har næringsinntekt fra foretaket.

Et driftsfellesskap anses som et foretak i forhold til disse bestemmelsene. Dette gjelder bl.a.

samdrifter Det gis kun ett tilskudd per foretak (driftsfellesskap) for samme periode. Den avløste som jobber i flere foretak får kun et tilskudd i samme periode.

Dersom vilkårene for å motta avløsertilskudd ikke er oppfylt, kan det søkes om dispensasjon. Ta kontakt med landbrukskontoret i din kommune.

Hvor mye får jeg utbetalt i avløsertilskudd?

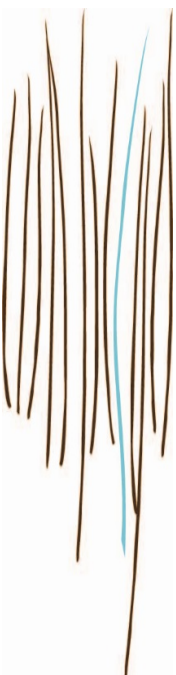
Avløsertilskuddet vil aldri overstige dokumentert kostnader til avløser. For 2019 er maksimal dagsats kr. 1670.

Tilskuddet beregnes på grunnlag av dagsatser for 7-dagers uke. Det er fastsatt 5 nivåer for dagsatsen som fremkommer av tabell 9.3 i jordbruksavtalen. Nivået avhenger av foretakets produksjon.

Ved gradert uttak av sykepenges skal foretakets dagsats og den maksimale dagsatsen for tilskuddsordningen graderes tilsvarende ved beregningen av tilskuddet.

Lønn, sykepenger o.l. som den avløste har mottatt for perioden som gir rett til avløsertilskudd, kommer til fratrukk. Det skal ikkje gjøres fradrag for næringsinntekt. Inntekter til fradrag omregnes til beløp per dag og trekkes fra maksimal dagsats (evt. gradert) for ordningen.

Sykepenger utbetales for fem dager per uke, og må omregnes til beløp per syv-dagers uke før de trekkes fra. Når det skal gjøres fradrag for sykepenger, holdes ventetiden på sykepenger utenfor.

Kostnader til «avløsning»

Det er kun faktiske og dokumenterte kostnader til avløsning som dekkes.

Som avløsning regnes arbeidsoppgaver som det objektivt sett er vanlig at bonden selv utfører og som er tilknyttet den type produksjon gir grunnlag for tilskuddet. For husdyrprodusenter og veksthusprodusenter dekkes kostnader gjennom hele året. For honning produsenter og produsenter av planter på friland dekkes kun kostnader i onnetiden.

Eksempler på utgifter som kan gi grunnlag for tilskudd: Fjøsstell og fôring av dyr, saueklipping, vedlikehold av driftsbygning (maling m.m.), klauvskjæring, rundballepressing, jordarbeid, spredning av husdyrgjødsel, beiterydding og frakt av dyr til og fra beite.

Eksempler på utgifter som ikke gir grunnlag for tilskudd: Utgifter til leie av maskiner eller til annet materiell som blir nyttet ved utføringen av arbeidet, utgifter til spesialiserte tjenester som f.eks. dyrlege, rørlegger, elektriker, bilmekaniker, regnskapsføring, rådgivning fra husdyrkontrollen, drektighets- eller husdyrkontroll.

Har innleid arbeidskraft med maskiner utført tjenester som dekkes av ordningen, eks. rundballepressing, bør fakturaen spesifiseres på maskinleie og arbeidskraft.

Søknad om avløsertilskudd

Fristen for å søke er ett år/365 dager, fra siste dagen det blir søkt tilskudd for. Det vil i de fleste saker si at søknadsfristen løper ut ett år etter siste dag i sykemeldingsperioden.

Du søker elektronisk på Altinn:

(<https://www.altinn.no/skjemaoversikt/landbruksdirektoratet/tilskudd-til-avlosning-av-jordbrukereved-sykdom-og-fodsels-mv/>)

Vedtak om tilskudd fattes av kommunen. Landbruksdirektoratet og fylkesmannen fatter vedtak om dispensasjon. Vedtak gjort av Fylkesmannen kan påklages til Landbruksdirektoratet.

Landbruksforvaltningen kan innhente opplysninger direkte fra skatteetaten.

Veilederen er utarbeidet i mars 2019.